

Sanja Vulić
Zagreb

ČISTA SLOŽENA TVORBA IMENICA U GRADIŠĆANSKOHRVATSKIM IDIOMIMA

UDK: 811.163.42 (436.3)'366

Rukopis primljen za tisak 15.05.2008.

Izvorni znanstveni članak

Original scientific paper

Recenzenti: Iva Lukežić i Silvana Vranić

U radu se razmatraju primjeri čiste složene tvorbe u gradišćanskohrvatskim idiomima, tj. složenice pri tvorbi kojih ne sudjeluju prefiksi i sufiksi, ali obavezno sudjeluju barem dvije osnove, koje se najčešće vežu spojnicima. Tako nastaju čiste složenice koje se uglavnom sastoje od dvije osnove, vrlo rijetko od većega broja osnova. Unutar čistih složenica osnove su najčešće povezane spojnikom. Spojnik *-o-* je najčešći spojnik pri čistom slaganju. Također su česte čiste složenice sa spojnikom *-ø-*. Manji je broj čistih složenica sa spojnikom *-e-*. Rijetke su čiste složenice bez spojnika. Takve se složenice mogu smatrati i sraslicama. Iznimno su rijetke čiste složenice sa spojnikom *-a-*. Čiste složenice sa spojnikom *-u-* rabe se samo u gradišćanskohrvatskom književnom jeziku. Svi su primjeri toga tipa preuzeti iz suvremenoga hrvatskoga književnoga jezika u gradišćanskohrvatski književni jezik, u kojem su također na sinkronijskoj razini tvorbeno motivirani. Po strukturi i tvorbenom obrascu razlikujemo pet tipova čistih složenica u gradišćanskohrvatskim idiomima: složenice u kojih je prva osnova imenica, složenice u kojih je prva osnova pridjev, složenice u kojih je prva osnova broj, složenice u kojih je prva osnova zamjenica i složenice u kojih je prva osnova prilog. Ti se tipovi čistih složenica opet dijele u različite podtipove. Čista složena tvorba neplodna je tvorbeno podmetoda u gradišćanskohrvatskim idiomima.

Uvodne napomene

U okviru tvorbe riječi govori se o slaganju, odnosno o složenoj tvorbi kada pri tvorbi nove riječi sudjeluju dvije osnove. Tako nastaju složene. U okviru složene tvorbe u gradišćanskohrvatskim idiomima razlikuju se četiri podmetode takve tvorbe. To su čista složena tvorba, složeno-sufiksna tvorba, prefiksno-složena tvorba i srašćivanje. Prema tomu, imenice nastale složenom tvorbom mogu biti čiste složene, sufiksne složene, prefiksne složene i sraslice, zavisno o podmetodi slaganja kojom su tvorene. Temeljne su podmetode čista složena tvorba i složeno-sufiksna tvorba koje su znatno plodnije od ostalih. Ostale su dvije podmetode rjeđe. Ipak, u cjelini gledano, i čista složena tvorba zapravo je neplodna tvorbena podmetoda pri tvorbi imenica u gradišćanskohrvatskim idiomima. Osim složenica s dvije osnove, moguće je susresti i složene koje sadrže više od dvije osnove, ali su takvi primjeri u hrvatskom jeziku, pa tako i u gradišćanskohrvatskim idiomima, malobrojni.

Ukratko, čiste složene tvore se samo od osnova, tj. bez prefikasa i sufikasa. Unutar čistih složenica osnove su najčešće povezane spojnikom. Spojnik *-o-* je najčešći spojnik pri čistom slaganju, npr. u nadsloženicama¹ *soln-* + *-o-* + *grad* > *Solnograd* ('Salzburg'), *kolopeljač* → *peljač kola*, *hvalodavanje* → *davanje hvale*. Također su česte čiste složene sa spojnikom *-ø-*, npr. nadsloženice *uranrudokop* → *rudokop urana*, *kšerpranje* → *pranje kšera*. Manji je broj čistih složenica sa spojnikom *-e-*, npr. *perječihanje* → *čihanje perja*. Rijetke su čiste složene bez spojnika. Takve se složene mogu smatrati i sraslicama, npr. *šefredaktor*. Iznimno su rijetke čiste složene sa spojnikom *-a-*, npr. *kukuricačihanje*. Čiste složene sa spojnikom *-u-* rabe se samo u gradišćanskohrvatskom književnom jeziku. Svi su primjeri toga tipa preuzeti iz suvremenoga hrvatskoga književnoga jezika u gradišćanskohrvatski književni jezik, u kojem su također na sinkronijskoj razini tvorbena motivirani, npr. *polusan*.

Valja imati na umu da se već gotova tvorenica, tj. tvorbena motivirana riječ može pojaviti kao jedna od osnova u sklopu čiste složene. Tako se npr. složena *mladohižnik* 'mladenac' sastoji od dvije osnove povezane spojnikom *-o-*. Prva je osnova pridjevska, dok je druga osnova cjelovita imenica *hižnik* 'bračni drug (tj. onaj koji dijeli sobu s drugim hižnikom)'. Imenica *hižnik* je i sama tvorenica, tj. sufiksna izvedenica sufiksom *-ik* od osnove pridjeva *hižni* 'sobni'.² U skladu s tim, ako gotova tvorenica posluži kao osnova pri tvorbi nove riječi nekim sufiksom, novonastala tvorenica nije više složena, nego izvedenica, jer je slaganje izvršeno prije izvođenja. Tako se npr. od složene *mladohižnik* sufiksnom tvorbom izvodi pridjev *mladohižnički* koji je, prema tomu, izvedenica, a ne složena.

Među složenicama koje nastaju čistom složenom tvorbom, nisu česte imenice u gradišćanskohrvatskim idiomima. Među postojećima, druga osnova takvih imeničkih složenica redovito je imenica. Prva osnova može pripadati različitim vrstama riječi, a najčešće

¹ Nadsloženica je apstraktan pojam kojim su obuhvaćene sve konkretne fonološke inačice pojedinih složenica u različitim gradišćanskohrvatskim mjesnim govorima, također realizacija u gradišćanskohrvatskom književnom jeziku.

² U gradišćanskohrvatskim idiomima riječ (*hi*)*ža* uglavnom se rabi u značenju 'soba', a rjeđe i u značenju 'kuća'. U značenju 'kuća' prevladava leksem *stan*, a *hiža* je u tom značenju uglavnom sačuvana u petrificiranim značenjima, npr. *hiža Božja* 'kuća Božja, tj. crkva'.

je pridjev ili imenica. Osnove čistih složenica uglavnom su slobodne osnove, ali mogu biti i vezane. Vezane osnove mogu biti prvi ili drugi dio složenice, tj. prva ili druga osnova u složenici. Ukoliko se za prvu osnovu uzima višesložna riječ, takva se osnova ponekad krati. Važno je istaći da je među čistim složenicama u gradišćanskohrvatskim idiomima velik broj prevedenica (kalkova) iz stranih jezika. Naravno, sve su te prevedenice tvorbeno motivirane na sinkronijskoj razini.

Složenice mogu imati obje domaće osnove, ali mogu biti i hibridi, bilo da je strana osnova prva ili druga po redu u složenici. No u gradišćanskohrvatskim idiomima ima i složenica s dvije strane osnove koje su tvorbeno raščlanjive na sinkronijskoj razini. Općenito se može reći da čista složena tvorba nije plodan način tvorbe riječi u gradišćanskohrvatskim idiomima, a pogotovu ne u gradišćanskohrvatskim mjesnim govorima.

Čiste (nad)složenice u kojih je prva osnova imenica

Budući da je u imeničkim čistim složenicama druga osnova obavezno imenica, čiste složenice kojima je prva osnova imenica, zapravo imaju dvije imeničke osnove. Druga od dviju imeničkih osnova vrlo često je i sama tvorenica, tvorbeno motivirana riječ. Redosljed osnova u tvorbenim preoblikama obično je obrnut od redosljeda osnova u samoj tvorenici, tj. to su složenice inverzivnoga tipa. Ukoliko je prva osnova domaća riječ, ili pak u potpunosti adaptirana posuđenica, dvije su osnove vrlo često povezane spojnikom *-o-*, tj. tvorene po tvorbenom obrascu: imenica + *-o-* + imenica. Većina složenica sa spojnikom *-o-* koje se rabe u pojedinim mjesnim govorima, rabe se i u gradišćanskohrvatskom književnom jeziku, iz kojega su vrlo često preuzete.

Prema strukturi tvorbenih preoblika, složenice sa spojnikom *-o-* mogu se podijeliti u nekoliko skupina. U prvoj su skupini genitivne složenice koje su razmjerno česte. Složenice genitivnoga tipa sa spojnikom *-o-* pripadaju trima semantičkim skupinama, tj. mogu biti apstraktne imenice (koje najčešće označuju glagolsku radnju), mogu označavati osobu (obično mušku³) ili označavati stvar.

Glagolsku radnju označuju npr. sljedeće složenice:

čüdočinjenje (Filež)⁴ → činjenje čuda ‘čudotvorstvo’⁵,

hvalodāvanje (Filež) → davanje hvale ‘zahvala’,

*krvoprolīvanje*⁶ (Filež) → prolivanje krvi.

Mušku osobu označavaju složenice kao npr.

kolopēljāč (Filež) → peljač kuol (seljačkih),

romānopīšac (Novo Selo u Slovačkoj) (Balaž, 1991: 174) → pisac romana,

³ Sukladne tvorenice koje označuju žensku osobu najčešće su izvedenice moćijskom tvorbo.

⁴ Sve primjere iz mjesnih govora, uz koje nije naveden poseban izvor, prikupila sam osobnim terenskim istraživanjem.

⁵ U gradišćanskohrvatskom književnom jeziku rabi se fonološka inačica *čüdočinjenje*.

⁶ U gradišćanskohrvatskim se idiomima ne rabe složeni glagoli **čüdočiniti*, **hvalodavati* i **krvoprolivati*, pa su zato *čüdočinjenje*, *hvalodavanje* i *krvoprolivanje* čiste složenice, u kojima je druga osnova glagolska imenica derivirana sufixom *-nje*.

zvirokradljivac (Filež) → kradljivac zviru,

živinoděrač (Filež) → derač živin.

Stanoviti je broj genitivnih složenica preuzet u gradišćanskohrvatski književni jezik iz suvremenoga hrvatskoga književnoga jezika. Takve su tvorenice u gradišćanskohrvatskom književnom jeziku ostale tvorbeno motivirane na sinkronijskoj razini, a mogu imati različita značenja, npr. *cestogradnja*, *zemljoposjednik*, *drvored*, *glasovir*.

U drugoj su skupini dativne, a u trećoj usporedbene složenice. Dativna je npr. složenica *bogosluženje* (Filež) → služenje Bogu ‘bogoslužje’, a usporedbena ili komparativna složenica *batokljûn* (Filež) → tica, ka ima kljun kot bat ‘tustokljunac’ (lat. *Coccythraustes*). Prva od navedenih složenica ima apstraktno značenje. Složenica *batokljun* označuje životinju, a rabi se i u gradišćanskohrvatskom književnom jeziku.

U četvrtoj su skupini prijedložne složenice koje su ujedno i najčešće. Apstraktno značenje ima npr. složenica:

domojûbav (Židan) → jubav za duom.

Stvari ili građevine označuju npr. složenice:

pãromlin (Koljnof; Filež) → mlin na paru,⁷

*slãvoliesã*⁸ (Stinjaki) (Neweklowsky 1989: 126) → liesa u slavu komu ili čemu (‘slavoluk’).

Skupini prijedložnih složenica pripada i slovakizam *slavobrána* (Novo Selo u Slovačkoj) → brana u slavu komu ili čemu (tj. ‘vrata u slavu komu ili čemu’, ‘slavoluk’). Premda je čitava složenica posuđena iz slovačkoga, u novoselskom se govoru može smatrati tvorbeno motiviranom jer se u tom govoru rabi i slovakizam *brana* u značenju ‘kolna vrata, dvorišna vrata i sl.’. Na stanoviti se način može smatrati i hibridnom složenicom, jer riječ *slava* kao posuđenica pripada i hrvatskomu jeziku (u ovom slučaju čakavskom novoselskomu govoru), kao i slovačkomu jeziku. Hibridna je i prijedložna složenica *pãromãšîn* ‘parostroj’ (Pinkovac) → mašin na paru. Ta je tvorenica rijedak primjer čiste složenice od dviju imeničkih osnova, s prvom domaćom i drugom stranom osnovom.⁹

Složenice koje označuju strane svijeta mogu se svrstati među prijedložne, ali i u posebnu skupinu spojnih složenica. Ta je dvojnost uvjetovana mogućnošću oblikovanja različitih tvorbenih preoblika, tj.

sěveroistuok (Pajngrt) (Koschat 1978: 97) ‘i sever i istuok’, ili ‘stran svita, ka je na severu i istuoku’, ili ‘stran svita, med severom i istuokom’,

jũgoistuok (Pajngrt) (Koschat 1978: 97) ‘i jug i istuok’, ili ‘stran svita, ka je na jugu i istuoku’, ili ‘stran svita, med jugom i istuokom’,

jũgozãpat (Pajngrt) (Koschat 1978: 97) ‘i jug i zapad’, ili ‘stran svita, ka je na jugu i zapadu’, ili ‘stran svita, med jugom i zapadom’,

⁷ Tvorenica *paromlin* je prevedenica. Prema semantičkoj podjeli tvorenica na endocentrične i egzocentrične (Turk 2001: 268), *paromlin* pripada među endocentrične složenice.

⁸ U gradišćanskohrvatskom književnom jeziku rabe se fonološke inačice *domoljubav* i *slavoljesa*.

⁹ Složenica *slavobrana* samo je uvjetno hibridna.

sěverozâpat (Pajngrt) (Koschat 1978: 97) 'i sever i zapad', ili stran svita, ka je na severu i zapadu', ili 'stran svita, med severom i zapadom'.

Složenice *jugozapat* i *severozapat* H. Koschat je zabilježila s obezvučenim završnim fonemom druge osnove, tj. s obezvučenim završnim fonemom u riječi. To je obezvučenje pozicijski uvjetovano i fonološki irelevantno.¹⁰

U prijedložnoj čistoj složenici *mîlodar* (Novo Selo u Slovačkoj) (Balaž 1991: 91); (Klimpuh) (Neweklowsky 1978: 285) prva je osnova skraćena, tj. *mîlodar* → dar iz milosti.

Određeni broj složenica sa spojnikom *-o-* koje se rabe u gradišćanskohrvatskom književnom jeziku, nije potvrđen u mjesnim govorima, npr. *hvalospjev*,¹¹ *slavospjev*, *rodoljubav*, *drvotisak*, *parostroj*, *sredopost*, *nosorog*.

Poseban metodološki problem predstavljaju složenice tipa *autociěsta* (Cogrštof), *autodielaônica*¹² (Filež), *autovözač* (Cogrštof). To su hibridne složenice s prvom stranom osnovom.¹³ Budući da se u gradišćanskohrvatskom književnom jeziku, a isto tako i u pojedinim gradišćanskohrvatskim govorima rabi riječ *auto* kao samostalna riječ u značenju 'automobil', u navedenom tipu složenica *auto* nije vezana osnova. No ostaje otvorenim pitanjem treba li takve riječi smatrati polusloženicama *auto-ciěsta*, *auto-dielaônica*, *auto-vözač*, ili ih treba smatrati složenicama sa spojnikom *-o-* i tvorbenim preoblikama:

*autociěsta*¹⁴ → *ciesta*, po koj vozu auti,

autodielaônica → *dielaonica* za aute,

autovözač → *vozač* auta.

Također su mogući različiti pristupi složenicama tipa *ělektromotor* (Novo Selo u Slovačkoj) (Balaž 1991: 37). Jedno od objašnjenja jest da je to složenica koje je prvi dio strana vezana osnova (Babić 2002: 369.). Drugi je pristup da je to tvorenica s prvom skraćenom pridjevskom osnovom, a pridjevska i imenička osnova povezane su spojnikom *-o-*. U tom je slučaju tvorbena preoblika u novoselskom govoru → električki motor. Prema trećemu pristupu to je tvorenica s prvom skraćenom imeničkom osnovom, a dvije imeničke osnove također su povezane spojnikom *-o-*. Tu je moguća novoselska tvorbena preoblika → motor na elektriku. Složenica označuje stvar.

U gradišćanskohrvatskim idiomima manji je broj čistih složenica s dvjema imeničkim osnovama, u kojima su te osnove povezane spojnikom *-e-*. Takve čiste složenice imaju tvorbeni obrazac: imenica + *-e-* + imenica, npr. *piěrječihanje*¹⁵ (Mali Borištof) → čihanje pierja. U govoru Novoga Sela u Slovačkoj rabi se složenica *Něbiestüpanje* (u značenju

¹⁰ Složenice sjeveroistok, jugoistok, jugozapad i sjeverozapad rabe se i u gradišćanskohrvatskom književnom jeziku. Mogu se smatrati nadtvorenicama, a pajngrtske realizacije njihovim fonološkim inačicama.

¹¹ Tvorenica *hvalospjev* pripada među kalkove ili prevedene složenice prema njem. *Lobgesang* (Turk 1999: 370; Turk 2001: 268).

¹² U gradišćanskohrvatskom književnom jeziku rabe se fonološke inačice *autocesta* i *autodjelaonica*.

¹³ U suvremenom se hrvatskom književnom jeziku takve osnove smatraju vezanima (Babić 2002: 369), jer se *auto* ne rabi kao samostalna riječ, osim u razgovornom jeziku.

¹⁴ Nadtvorenica *autocesta* zapravo je poluprevedenica njemačke složenice *Autobahn*. U brojnim se gradišćanskohrvatskim čakavskim govorima ne rabi hrvatska poluprevedenica, nego isključivo germanizam.

¹⁵ U gradišćanskohrvatskom književnom jeziku rabi se fonološka inačica *perječihanje*.

‘Spasovo’¹⁶), s tvorbenim značenjem ‘Jiezuševo stupanje va niebo / Jiezuševo stupanje niebo’. Budući da je akuzativni singularni oblik *niebo* i da je osnova *neb-* u tvorenici *Nébiest ūpanje*¹⁷ ispred osnove *stupanje*, ta tvorenica ne može biti sraslica, nego je riječ o čistoj složenci sa spojnikom *-e-*. I prva složena, kao i složeno blagdansko ime, zapravo su glagolske imenice, jer im je druga osnova glagolska imenica.

U štokavskom govoru Bandola rabi se čista složena *Trojetrojstvô* (Tornow 1989: 348.) u značenju ‘(Presveto) Trojstvo’. U toj je složenci prva osnova brojevná zbirna imenica, dok je druga osnova izvedenica od iste brojevné zbirne osnove. Prema tomu *Trojetrojstvô* je tautološka složena sa spojnikom *-e-* i tvorbenom preoblikom → Trojstvo trojih, odnosno trojih Trojstvo.

U gradišćanskohrvatskim idiomima općenito česte su složene od dviju imeničkih osnova sa spojnikom *-ø-*, tj. s tvorbenim obrascem: imenica + *-ø-* + imenica. Neke su od njih prevedenice koje su tvorbeno motivirane na sinkronijskoj razini, npr. *imendân*¹⁸ (Frakanava). Tvorenici *imendan* S. Babić smatra složenicom bez spojnika, te eventualno sraslicom ili polysloženicom (Babić 2002: 370.). U ovom se radu – zbog najprikladnije preoblike → dan imena – tvorenica *imendân* smatra tvorenicom od dviju imeničkih osnova, sa spojnikom *-ø-*. Ta složena ima apstraktno značenje, a po strukturi je genitivnoga tipa.

Složene od dviju imeničkih osnova sa spojnikom *-ø-* vrlo su često hibridne, s prvom stranom i drugom domaćom osnovom, a značenja su im različita. Mogu označavati osobe, stvari ili imati mjesno značenje, npr.

hõbikegljãč (Plajgor) → kegljač (‘kuglač’) iz hobija,

*motorkuõlce*¹⁹ (Filež) → kuolce zis motorom (‘motocikl’),

urãnrũdokop (Pinkovac) → rudokop urana.

Prema preoblikama, prve su dvije složene prijedložne, dok je treća genitivnoga tipa.

Budući da se u prisičkom govoru ne rabi glagolska složena nego samo dvočlani izraz *kšier prãt*²⁰ ‘prati posuđe’, imenica *kšierprãnje* (Prisika) nije izvedenica sufiksom *-nje* od infinitivne osnove složenoga glagola, nego hibridna čista složena kojoj je druga osnova cjelovita glagolska imenica sa sufiksom *-nje*, pa je i čitava složena *kšierprãnje* glagolska imenica s tvorbenom preoblikom → pranje kšiera ‘pranje posuđa’, te u skladu s tim sa spojnikom *-ø-*. Preoblika pokazuje da je to u prisičkom govoru genitivna složena.

Znatno su rjeđe hibridne tvorenice u kojima je prva osnova u instrumentalnom obliku. Takva je npr. složena *sarãmiškuorne* (Hrvatska Čenča), kojoj je prva osnova posuđenica iz mađarskoga (koja je prilagođena gradišćanskohrvatskomu morfonološkomu sustavu), a druga je domaća gradišćanskohrvatska osnova. Složena označuje stvar, a tvorbena joj je preoblika:

→ škuorne zi sarami (‘čizme sa sarama’).

Zbog takve preoblike složena *sarãmiškuorne* pripada u skupinu instrumentalnih složenica s dvije imeničke osnove.

¹⁶ U slovačkom se u tom značenju rabi blagdansko ime *Nanebovstúpenie Pána*, tj. prefiksálno-složena tvorenica.

¹⁷ To je tvorenica u okviru nadtvorenice *Nebestupanje*.

¹⁸ M. Turk upozorava da je imendan kalk, prema njem. *Namenstag* (Turk 2001: 272).

¹⁹ U gradišćanskohrvatskom književnom jeziku rabi se fonološka inačica *motorkolce*.

Složenica *tãmbecãr* (Šuševo) novijega je datuma, a rabi se i u gradišćanskohrvatskom književnom jeziku. Objе su imeničke osnove turcizmima, a prva osnova je skraćena. Složenica označuje mušku osobu, pa je tvorbeno preoblika:

→ bečar s tamburicom.

Od dviju stranih osnova, povezanih spojnikom *-ø-*, načinjene su čiste složenice *ãlkohtest* (gradišćanskohrvatski književni jezik; Filež), *cũkorbeteg* (Bizonja), *kũglufkšier* (Prisika), *lãbdaruõza* (Prisika). U tim je primjerima riječ o preuzimanju gotovih složenica u gradišćanskohrvatske idiome,²¹ ali ih zbog mogućih tvorbenih preoblika na sinkronijskoj razini smatramo tvorbeno motiviranim imenicama:

→ test, ki kaže alkohol va krvi,

→ beteg, ar je čuda cukora va krvi ('dijabetes'),

→ kšier za kugluf ('kalup za pečenje kuglufa'),

→ ruoža²², ka je krugljasta kot labda ('vrsta cvijeta').

Među navedenim složenicama prve dvije imaju apstraktno značenje, treća označava stvar, a četvrta biljku.

Manji je broj složenica od dviju domaćih imeničkih osnova. Takva je npr. genitivna složenica *tiãlaobličienje* (Židan) s tvorbenim značenjem 'oblačenje tijela', tj. 'utjelovljenje'.

Bez spojnika je složenica *šãfredaktor* (Novo Selo u Slovačkoj) od dviju stranih imeničkih osnova, u značenju 'glavni urednik'. Ta je složenica gotova preuzeta iz njemačkoga (njem. *Chefredaktor*, prema franc. *chefredacteur*). Budući da se u novoselskom govoru rabe obje posuđene imenice, tj. *šãf* i *rãdaktor*, složenica je tvorbeno motivirana na sinkronijskoj razini. Ta bi se složenica mogla smatrati i sraslicom.

Pošto se i posuđena imenica *bus* rabi kao samostalna riječ, posuđena nadtvorenicama *autobus* s konkretnim realizacijama *ãutobus* (Novo Selo u Slovačkoj) (Balaž 1991: 6); Pajngrt (Koschat 1978: 270); Narda; *ãutobus* (Hrvatski Jandrof; Čunovo), *autobus* (gradišćanskohrvatski književni jezik) također se može smatrati tvorbeno motiviranom čistom složenicom bez spojnika.

Iznimno su rijetke složenice sa spojnikom *-a-*, kao npr. inverzivna složenica *kũkuricačihanje* (Hrvatski Jandrof), s tvorbenom preoblikom → čihanje kukurice. Ta složenica, kojoj je druga osnova glagolska imenica, zapravo je doslovna prevedenica iz mađarskoga. Etimologijski gledano tu su spojene dvije imenice u nominativu. No budući da je na sinkronijskoj razini moguće načiniti vrlo jasnu tvorbeno preobliku, preostaje nam samo zaključiti da je to potvrda utjecaja mađarskoga na tvorbeni sustav jednoga gradišćanskohrvatskoga govora.²³

²⁰ Prema njem. *Geschi'rr abwaschen (spülen)*.

²¹ Usp. njem. *Alkoholtest*, *Kugelgeschirr*, mađ. *cukorbeteg*, *labdarõzsa*.

²² Naziv *ruoža* označuje cvijet općenito, a ne samo ružu.

²³ Hrvatski Jandrof bio je u sastavu Mađarske sve do g. 1947.

Čiste (nad)složnice u kojih je prva osnova pridjev

Čiste složnice kojima je prva osnova pridjevska, najčešće su atributne složnice sa spojnikom *-o-*. Nastaju po tvorbenom obrascu: pridjev + *-o-* + imenica. Za razliku od složnica s dvjema imeničkim osnovama, složnice s pridjevskom i imeničkom osnovom obično nisu inverzivne.

Među njima su najčešće složnice s obje domaće osnove, a unutar njih složnice koje su gramatički muškoga roda. Naravno, to su složnice kojih je druga osnova imenica muškoga roda. Takve složnice pripadaju različitim semantičkim skupinama.

Mušku osobu označuju, npr.:

novodošlják → novi došljak ‘novodoseljenik’ (Pinkovac),

sřidnjoškuólar → školar, ki se uči na sridnjoj škuoli ‘srednjoškolar’ (Filež), odnosno *sridnjoškolar* (gradišćanskohrvatski književni jezik),

vřiskoškuólar → školar, ki se uči na visokoj škuoli ‘visokoškolar, student’ (Filež), odnosno *visokoškolar*²⁴ (gradišćanskohrvatski književni jezik).

Najčešće se u množinskom obliku rabe složnice *mladohřzniki* ‘mladenci, mladi bračni par’ (Veliki Borištof), *srebrnohřzniki* (Filež) → hižniki, ki svečuju srebrno hištvo. Singularni oblik *mladohřznik*, *srebrnohřznik* uglavnom je karakterističan za gradišćanskohrvatski književni jezik.

Biljku označuje nadsložnica od dviju domaćih osnova *modrocviet* s tvorbenim značenjem ‘cvijet modre farbe’, koja se u mjesnim govorima ostvaruje u različitim fonološkim inačicama, ali i u dva različita botanička leksička značenja. Jedno je od njih ‘vodopija’ (Cichorium intybus L.), npr. *modrocvet* (Veliki Borištof) (Liebezeit: rukopis). Znatno se češće rabi u značenju ‘različak’ (Centaurea cyanus L.), npr. *muödrocviet* (Novo Selo u Slovačkoj, Dubrava, Lamoč) (Vážný 1925: 250 i 286), *mödrocviet* (Uzlop, Prodrštof, Klimpuh) (Kornfeind 1991: 82), *modrocvet* (Frakanava) (Meršić: rukopis), *modrocviť* (Vinciet) (Stuparić: rukopis). Tako s obzirom na značenjske razlike razlikujemo nadsložnice *modrocviť*₁ ‘različak’ i *modrocviť*₂ ‘vodopija’.

Vrlo su česte atributne složnice od dviju domaćih osnova, s apstraktnim značenjem, npr.:

zlöduh (Novo Selo u Slovačkoj) (Balaž 1991: 271) → zli duh,

zlöčin (Novo Selo u Slovačkoj) (Balaž 1991: 271) → zli čin,

döbročin (Novo Selo u Slovačkoj) → dobri čin ‘dobročinstvo’.

S mjesnim je značenjem atributna ojkonimna složnica *Solnograd*, s mjesnim potvrdama *Sölnogräd* (Frakanava), *Solnogräd* (Pinkovac). To je zapravo prevedenica njemačkoga imena *Salzburg*. Ta je prevedenica na sinkronijskoj razini tvorbeno motivirana složnica.

Znatno je manji broj složnica po tvorbenom obrascu pridjev + *-o-* + imenica, u kojih je imenica, a time i čitava tvorenica ženskoga roda. Takve je npr. atributna nadsložnica *miloduha* → mila duha (tj. ‘miomiris’). Ostvaruje se u konkretnim potvrdama *milodüha*

²⁴ Nadtvorenice su *sřidnjoškolar* i *visokoškolar*.

(Filež), odnosno *miloduha* (gradišćanskohrvatski književni jezik). Protivno tomu, nadsložnica *svetotadbina* je inverzivna, pa zato ima drukčiji tip tvorbene preoblake → tadbina nog ča je sveto ('krađa onog što je sveto', tj. 'svetogrđe počinjeno krađom'). Ostvaruje se u fonološkim inačicama *sviētotādbina* (Filež), odnosno *svetotadbina* (gradišćanskohrvatski književni jezik). Obje su navedene nadsložnice načinjene od dviju domaćih osnova, a imaju apstraktno značenje.

S naznačenim tvorbenim obrascem još su rjeđe (nad)složnice u kojih je imenička osnova, a time i čitava (nad)složnica srednjega roda. Takva je npr. nadsložnica od dviju domaćih osnova *dobrostanje* 'blagostanje, imućnost', s konkretnim potvrđama *dobrostanje* (Filež), *dobrostanje* (gradišćanskohrvatski književni jezik). Zbog preoblake → dobro stanje - ta se tvorenica može smatrati i sraslicom.

Za tvorenicu *fīzikoterāpija* (Prisika), s dvjema osnovama stranoga podrijetla, može se reći da joj je prva osnova zapravo skraćena pridjevska osnova, dok je druga osnova imenica ženskoga roda, pa je tvorbena preoblaka → fizikalna terapija. Na isti način, tj. kao atributnu složenicu s dvjema osnovama stranoga podrijetla, možemo tretirati i nadsložnicu *solokonzert*, s konkretnim inačicama *solokōnciērt* (Veliki Borištof), *solokonzert* (gradišćanskohrvatski književni jezik), s prvom skraćenom pridjevskom i drugom imeničkom osnovom muškoga roda. U tom je slučaju tvorbena preoblaka → solistički koncert. Zbog istoga tipa preoblake može se reći da se nadsložnice *solokonzert* i *fizioterapija* tvore slaganjem skraćene pridjevske i pune imeničke osnove koje su povezane spojnikom *-o-*. Drugi je mogući pristup da osnovu *solo-* smatramo vezanom stranom osnovom. Zbog moguće tvorbene preoblake na sinkronijskoj razini, smatram da je bolje govoriti o skraćenoj pridjevskoj osnovi i spojniku *-o-*.

Nekoliko je složnica načinjeno po tvorbenom obrascu: pridjev + *-o-* + imenica. Na taj je način tvorena atributna nadsložnica *modrcviet*. S obzirom na značenjske razlike razlikujemo nadsložnice *modrcviet*, 'različak' i *modrcviet*, 'ljubičica', npr. *mōdrcviēt* 'ljubičica' (Pandrof), *muōdrcviēt* 'različak'²⁵ (Trajštof, Cogrštof, Cindrof) (Kornfeind 1991: 82). Ta se značenjska razlika isključivo manifestira na leksičkoj razini, dok je tvorbeno značenje u oba slučaja isto, tj. 'cvijet modre farbe'. Inače, ta se tvorenica sastoji od dvije domaće osnove, a moguće ju je opisati dvjema tvorbenim preoblikama. Prema prvoj, već spomenutoj → cviet modre farbe, ta je nadvorenica načinjena čistim slaganjem sa spojnikom *-o-*. Odlučimo li se pak u spomenutim mjesnim govorima za tvorbeni preobliku → *modrcviet* – u tom je slučaju riječ o sraslici. Nadsložnicu *vokalansambl*, s konkretnim realizacijama *vokalansāmb1* (Veliki Borištof), *vokalansambl* (gradišćanskohrvatski književni jezik), možemo smatrati atributnom složenicom od dviju stranih osnova, s prvom skraćenom pridjevskom osnovom i tvorbenom preoblikom → vokalni ansambl. U potpuno se isti tip čistih složnica može svrstati složnica *etkosistem* (Prodrštof) s tvorbenom preoblikom → ekološki sistem.

Na sinkronijskoj se razini nadsložnica *rodjendan* može smatrati načinjenom po tvorbenom obrascu: pridjev + *-o-* + imenica. U toj je nadsložnici prva osnova glagolski pridjev, a druga imenica muškoga roda. Nadsložnica *rodjendan* ima apstraktno značenje koje se može izraziti tvorbenom preoblikom → dan, na ki je gdo rođen. Tvorbena preoblaka

²⁵ (Nad)složnice *modrocviet* i *modrcviet* u značenju 'različak' međusobno su tvorbene inačice.

pokazuje da je riječ o inverzivnoj složenici, s dvije domaće osnove. Ostvaruje se u različitim fonološkim inačicama, npr. *ruôdjendān* (Novo Selo u Slovačkoj), *rôdjendān* (Novo Selo u Slovačkoj) (Balaž 1991:174.), *rôd'endan* (Hrvatski Jandrof), *rôd'endān* (Čunovo), *ruôd'endān* (Uzlop), *rođendān* (Narda). Po tvorbenom obrascu pridjev + $-\emptyset$ + imenica – načinjena je i pseudoantroponimna nadsložnica *Črljenkapica*, koja ima imeničku osnovu ženskoga roda. Ta tvorenica nije inverzivna. Ostvaruje se u fonološkim inačicama *Črljenkâpica* (Klimpuh), *Črljenkapica* (gradišćanskohrvatski književni jezik). Obje su joj osnove domaće.

Čiste (nad)složnice u kojih je prva osnova broj

Brojevne osnove u sklopu imeničkih čistih složenica mogu biti slobodne i vezane. Slobodne osnove u pravilu su domaće brojevne osnove. Takve slobodne osnove mogu biti od glavnih brojeva i od brojevnih pridjeva. Označuju brojno stanje onoga što je označeno drugom, tj. imeničkom osnovom u sklopu čiste složenice.

Dio je (nad)složnica s domaćim osnovama načinjen po tvorbenom obrascu: broj + $-o$ + imenica. Takva je npr. nadsložnica *dvokolce* ‘bicikl’, s imeničkom osnovom srednjega roda, s konkretnim potvrdama *dvokuôlce* (Mienovo), *dvokolce* (gradišćanskohrvatski književni jezik), i nadsložnica *dvoboj* s imeničkom osnovom muškoga roda, s potvrđenom realizacijom *dvobuôj* (Petrovo Selo). Prva nadsložnica označuje stvar, a druga glagolsku radnju.

Ojkonimna složnica *Peticriĳva* (‘grad Peĳuh u Mađarskoj’) u govoru Fileža, zapravo je prevedenica njemačkoga imena *Fünfkirchen*, a to opet latinskoga *Quinque ecclesiae basilicae*. Međutim, budući da je ta prevedenica tvorbeno motivirana na sinkronijskoj razini, smatramo je čistom složenicom bez spojnika, s drugom osnovom od imenice ženskoga roda, i tvorbenom preoblikom → varuoš s fundamentom na peti criĳva. Uvjetno se može smatrati i sraslicom.

Strane brojevne osnove redovito su vezane, a u složenicama dolaze sa stranim imeničkim osnovama. Tako se npr. vezana brojeva osnova *deci-* pojavljuje u složenici *děcimetr*²⁶ (Novo Selo u Slovačkoj) (Balaž 1991: 26), a vezana brojeva osnova *hekto-* u složenici *hěktolitar* (Novo Selo u Gradišću) (Brabec 1966: 67). U gradišćanskohrvatskom književnom jeziku rabe se realizacije *decimetar* i *hektolitar*. U obje nadsložnice druga osnova jest slobodna osnova, od imenica muškoga roda.

Čiste (nad)složnice u kojih je prva osnova zamjenica

Pri tvorbi čistih složenica od zamjeničke i imeničke osnove, potvrđena je jedino pridjevna zamjenica *sam* kao zamjenička osnova. Osnove su u takvim složenicama redovito povezane spojnikom $-o-$. Taj se tvorbeni obrazac može smatrati plodnim. Složenice redovito imaju apstraktno značenje, npr. *sâmosvĳst* (Židan; Narda). No najčešće označuju glagolsku radnju jer i druga, tj. imenička osnova najčešće je neka vrsta glagolske imenice koja označuje

²⁶ U okviru nadsložnice *decimetar*.

glagolsku radnju, npr. *samohvāla* (Novo Selo u Slovačkoj) (Balaž 1991: 183), *samoučnja* (Filež), *samoumuđstvo* (Filež). U govorima Hrvata u Mađarskoj najčešća je nadsložena *samouprava*,²⁷ koja je gotova preuzeta iz suvremenoga hrvatskoga književnoga jezika, ali je tvorbena raščlanjiva na sinkronijskoj razini. Realizira se u naglasnim inačicama *sāmouprava* (Koljnof; Unda; Plajgor; Prisika; Židan; Vedešin; Umok), *samoūprava* (Narda; Petrovo Selo). Označuje radnju, a sekundarno joj je značenje mjesno. Hibridna je složena *samokrītika* (Novo Selo u Slovačkoj) (Balaž 1991: 183) koja označuje radnju i stanje duha. Sve složene prema navedenom tvorbenom obrascu zapravo su gotove preuzete u mjesne govore, najčešće iz gradišćanskohrvatskoga književnoga jezika u kojem je taj tvorbeni obrazac plodan, npr. *samoobramba*, *samoopskrba*, *samopoštovanje*, *samosvist*, *samoučnja*, *samoumorstvo*. Naravno, dio je složena u gradišćanskohrvatski književni jezik preuzet iz suvremenoga hrvatskoga književnoga jezika. No bitno je istaći da su u svim gradišćanskohrvatskim idiomima čiste složene s tim tvorbenim obrascem na sinkronijskoj razini tvorbena motivirane.

Čiste (nad)složene u kojih je prva osnova prilog

Najviše složena s prvom priložnom i drugom imeničkom osnovom ima prilog *pol* kao prvu osnovu. Takve složene pripadaju skupini kvantitativnih složena. Označuju polovicu ili dio onoga što znači imenička osnova. Tvorba imeničkih složena s prvom osnovom *pol* je plodna. U gradišćanskohrvatskim idiomima najčešće su tvorenice toga tipa bez spojnika, a značenja su im različita.

Toj skupini npr. pripada nadsložena *polnoć* s vremenskim značenjem, koja se vrlo često rabi. U konkretnim potvrdama te nadsložene završno se *l* iz prve osnove ponekad čuva, ponekad se reducira, a ponekad mijenja. Usto su moguće i različite druge fonološke razlike, npr. *puōnuōt'* (Novo Selo u Slovačkoj; Čunovo), *puōnoć* (Bielo Selo) (Brabec 1966: 83), *puōlnot'* (Pandrof), *puōynoć* (Uzlop) (Koschat 1978: 169 i 251); Uzlop (Neweklowsky 1978: 235.), *puōlnot'* (Štikapron; Cogrštof; Klimpuh; Koljnof; Fakanava; Filež; Prisika; Plajgor), *puōunoć* (Pajngrt) (Koschat 1978: 97 i 286), *puōvnot'* (Veliki Borištof) (Kinda-Berlaković: rukopis), *puōnot'* i *puōlnot'* (Frakanava), *puōlnoć* (Pinkovac), *puōlnoć* (Stinjaki) (Neweklowsky 1989: 104). Završno *l* iz prve osnove čuva se u složenicama *puōlmisec* (Novo Selo u Slovačkoj) (Balaž 1991: 165), *puōlkrūg* (Filež), *puōlkūglja* (Mienovo), *puōlsân* (Filež), *puōlbrât* (Filež), *puōlotuōk* (Mienovo), *puōlōtuōk*²⁸ (Šuševno). S tom je posljednjom u sinonimnom odnosu složena *puōlostruōv* (Novo Selo u Slovačkoj), odnosno *puōlōstrov* (Čunovo). Premda je (prema slc. *polostrov*) iz slovačkoga preuzeta gotova složena, u novoselskom i čunovskom govoru možemo je smatrati hibridnom na sinkronijskoj razini jer se prilog *puōl* i inače rabi u tim govorima kao izvorno hrvatski.

U svim navedenim tvorenicama imenička je osnova u nominativu. U govoru Novoga Sela u Slovačkoj, osim navedene složene toga tipa *puōnuōt'*, rabi se i tvorbena inačica *puōlnuōtiji* (Balaž 1991: 165) s imeničkom osnovom u genitivu, pa možemo govoriti o

²⁷ Svako selo u Mađarskoj u kojem žive gradišćanski Hrvati ima svoju mjesnu hrvatsku manjinsku samoupravu.

²⁸ Navedene se složene ostvaruju u okviru nadsložena *polmisec*, *polkrug*, *polkuglja*, *polotok*, *polsan*, *polbrat*.

nadsložnici *polnoći* kao tvorbenoj inačici nadsložnice *polnoć*. Genitivni oblik imeničke osnove inače je uobičajen u nadsložnici *podne* s konkretnim potvrđama *puödne* (Novo Selo u Slovačkoj) (Balaž 1991: 165); (Gieca) (Brabec 1966: 69); (Stinjaki) (Neweklowsky 1989: 102.), *puödne* (Čunovo; Bizonja; Novo Selo u Gradišću; Klimpuh; Frakanava; Filež; Pinkovac), *puödne* (Pandrof); (Štikapron) (Koschat 1978: 175 i 247), tj. imenička je osnova u genitivu. Pri tvorbenom je procesu u svim potvrđama nadtvorenice *podne* reduciran završni fonem *l* prve osnove.

Složnice sa spojnikom *-u-* rabe se u gradišćanskohrvatskom književnom jeziku, u koji su u pravilu preuzete iz suvremenoga hrvatskoga književnoga jezika, npr. *polukrug*, *polukugla*, *poluotok*,²⁹ *polusan*. Tvorbeno su motivirane na sinkronijskoj razini.

Pod utjecajem slovačkoga jezika, u novoselskom su govoru razmjerno česte složnice sa spojnikom *-o-*, npr. *polosân* (Balaž: 146), *polovrîme*³⁰ (Balaž: 146), *pölokruh*³¹ (Balaž: 146).

Složnice koje imaju prvu priložnu osnovu *vele*, a drugu imeničku, u gradišćanskohrvatski su književni jezik preuzete iz suvremenoga hrvatskoga književnoga jezika, npr. *velesajam*, *velesila*,³² *veleposlanik*. Iz gradišćanskohrvatskoga književnoga jezika te su složnice preuzete u novoselski čakavski govor, tj. *velepöslanik* (Novo Selo u Slovačkoj), *velesäjâm* (Novo Selo u Slovačkoj) (Balaž 1991: 239), *velesîla* (Novo Selo u Slovačkoj) (Balaž 1991: 239). Pripadaju skupini kvantitativnih složnica. Zbog tvorbene raščlanjivosti na sinkronijakoj razini, u svim su trima sustavima tvorbeno motivirane.

U kvantitativnoj složnici *tîsućljet* (Koljnof) u značenju 'tisućljeće' prva osnova nije ni imenička ni brojeva. To je zapravo skraćeni složeni količinski prilog *tîsućkrat*, pa je tvorbena preoblika → tisućkrat ljet. Taj je tvorbeni model neplodan.

Složnice s osnovom *kot* usporedbenoga su tipa. Osnova *kot* veže se s imeničkom osnovom bez spojnika. Taj je tvorbeni model također neplodan. Tvorenice složene na taj način označuju rodbinske odnose, npr. nadsložnica *kotsestra* 'prva rodica', koja se realizira u naglasnim inačicama *kötsestra* (Novo Selo u Gradišću) i *kotsěstra* (Trajštof) (Ivšić 1971: 752 i 793). Tvorbena joj je preoblika: → ona, ka je kot sestra. Pri tvorbi nadložnice *kodbrat* → on, ki je kot brat 'prvi rođak', provodi se jednačenje po zvučnosti na granici dviju osnova, odnosno realizira se alomorfna priložna osnova *kod* pred zvučnim početnim fonemom imeničke osnove *brat*. Nadsložnica *kodbrat* potvrđena je mjesnoj realizaciji *ködbřät* Trajštof (Ivšić 1971: 752 i 793); (Novo Selo u Gradišću).

Poseban tip čiste složnice s prvom osnovom od imenice i drugom od priloga predstavlja hibridna tvorenica bez spojnika *croatisada*, s prvom stranom osnovom aletnonimnoga tipa i drugom domaćom. Već je na prvi pogled jasno da nije nastala u mjesnim govorima nego

²⁹ Za složnice tipa *polukrug*, *poluotok*, M. Turk upozorava da su prevedenice, prva od njem. *Halbkreis*, druga od lat. *paeninsula* (Turk 2001: 270).

³⁰ U gradišćanskohrvatskom književnom jeziku rabi se tvorbena inačica sa spojnikom *-u-*, tj. *poluvrime*. Riječ je o prevedenici od engl. *half-time* (Turk 2001: 270).

³¹ Pod utjecajem slovačkoga jezika u novoselskom se govoru rabi imenica *kruh* i složnica *polokruh* (sa zvučnim *h*), koja je tvorbeno motivirana na sinkronijskoj razini. Složenicu *polokruh* smatramo konkretnom realizacijom apstraktne nadsložnice *polokrug*.

³² Za složnicu *velesila*, M. Turk upozorava da je prevedenica od njem. *Grossmacht* (Turk 2001: 270).

da je riječ o složenici koja je plod dosjetke pojedinca, a prihvaćena je u gradišćanskohrvatskom književnom jeziku. Iz gradišćanskohrvatskoga je književnoga jezika opet prihvaćena u pojedinim mjesnim govorima, npr. *kroatisâda* (Veliki Borištof). Ta je složenica na samom rubu između tvorbe riječi i etimologije, jer je sasvim izvjesno da se u mjesnim govorima gradišćanskih Hrvata u pravilu ne rabi množinski aletnonimni oblik *Kroati*, nego domaći etnonim *Hrvâti*. No budući da je potencijalno moguća i realizacija *Kroati*, riječ *croatisada* je na tvorbenom rubu. Doslovno joj je značenje 'Hrvati sada, tj. Hrvati u sadašnjem povijesnom trenutku', a označuje udruhu kojoj je cilj očuvanje kulturnoga i nacionalnoga identiteta gradišćanskih Hrvata.

Zaključna napomena

Navedeni primjeri pokazuju kako, prema strukturi i tvorbenom obrascu, razlikujemo pet tipova čistih složenica u gradišćanskohrvatskim idiomima (složenice u kojih je prva osnova imenica, složenice u kojih je prva osnova pridjev, složenice u kojih je prva osnova broj, složenice u kojih je prva osnova zamjenica i složenice u kojih je prva osnova prilog), koji se opet dijele u različite podtipove. Te potvrde također jasno pokazuju da je, kako je već spomenuto, čista složena tvorba neplodna tvorbeno podmetoda pri tvorbi imenica u gradišćanskohrvatskim mjesnim govorima. To je posebice vidljivo u činjenici što je zanemariv broj složenica koje se rabe u većem broju mjesnih govora, a među njima prednjače složenice u govorima Hrvata u Slovačkoj, te inače u govorima koji su pod snažnijim utjecajem gradišćanskohrvatskoga književnoga jezika i suvremenoga hrvatskoga književnoga jezika, kao i jezika dominantnih naroda od kojih se preuzimlju gotovi tvorbeni obrasci ili pak gotove složenice za koje je moguće načiniti tvorbeno preobliku na sinkronijskoj razini.

LITERATURA I IZVORI:

- Stjepan B a b i ć, 2002: *Tvorba riječi u hrvatskome književnome jeziku*, treće, poboljšano izdanje, Nakladni zavod Globus – HAZU, Zagreb
- Joško B a l a ž, 1991: *Hrvatski dialekt u Devinskom Nuovom Selu*, Hrvatski kulturni savez u Slovačkoj, Novo Selo – Bratislava
- Eugenija B a r i ć, 1980: *Imeničke tvorenice neprefiksne i nesufiksne tvorbe*, Znanstvena biblioteka Hrvatskoga filološkoga društva, Sveučilišna naklada Liber, Zagreb
- Eugenija B a r i ć, 1980-81: "Imeničke složenice s glagolskim prvim dijelom", *Rasprave Zavoda za jezik*, 6-7, Zagreb, str. 17-30.
- Nikolaus B e n c s i c s i sur., 1991: *Gradišćanskohrvatsko-hrvatsko-nimški rječnik*, Zagreb – Eisenstadt
- Ivan B r a b e c, 1966: "Govor podunavskih Hrvata u Austriji", *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 2, Zagreb, str. 29-118.
- Stjepan I v š i ć, 1971: "Hrvatska dijaspora u 16. stoljeću i jezik Hrvata Gradišćanaca", prir. Božidar Finka, u: *Izabrana djela iz slavenske akcentuacije*, München, str. 723-798.
- Andrea Zorka K i n d a - B e r l a k o v i ć: *Govor Velikoga Borištofa, sela u srednjem Gradišću*, rukopis

- Angelika K o r n f e i n d, 1991: "Kroatische Ackerbau- und Weinbauterminologie des nördlichen Burgenlandes (nähere Umgebung von Wulkaprodersdorf)", *Burgenländische Heimatblätter*, 53. Jahrgang, Heft Nr. 2, Eisenstadt, str. 49-94.
- Helene K o s c h a t, 1978: "Die čakavische Mundart von Baumgarten im Burgenland", *Schriften der Balkankommission Linguistische Abteilung*, 24, br. 2, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien
- J. L i e b e z e i t: *Popis biljaka u Velikom Borištofu*, rukopis
- K. M e r š i ć: *Popis biljaka u Frakanavi*, rukopis
- Gerhard N e w e k l o w s k y, 1978: *Die kroatischen Dialekte des Burgenlandes und der angrenzenden Gebiete*, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien
- Gerhard N e w e k l o w s k y, 1989: "Der kroatische Dialekt von Stinatz Wörterbuch", *Wiener slawistischer Almanach*, 25, Wien
- J. S t u p a r i ć: *Popis biljaka u Vincietu*, rukopis
- Rudolf T o m s i c h, 1999: *Pravni rječnik gradišćanskohrvatsko-nimški*, Savezno kancelarstvo, Wien
- Siegfried T o r n o w, 1989: *Burgenlandkroatisches Dialektwörterbuch. Die vlahischen Ortschaften*, Berlin
- Marija T u r k, 1999: "Posrednički jezici u kalkiranju", *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 25, Zagreb, str. 359-375.
- Marija T u r k, 2001: "Tvorbene značajke kalkiranih imenica", *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 27, Zagreb, 267-280.
- Václav V á ž n ý, 1927: "Čakavské nářečí v slovenském Podunají", *Sborník Filosofické fakulty university Komenského v Bratislavě*, V, 47 (2), Bratislava, str. 3-216.
- Sanja V u l i ć, 2003: "Tvorba riči", u: *Gramatika gradišćanskohrvatskoga jezika*, ur. Ivo Sučić, Znanstveni institut Gradišćanskih Hrvatov, Željezo, str. 245-390.
- Sanja V u l i ć, 2005: "Složeno-sufiksalsna tvorba imenica u gradišćanskohrvatskim čakavskim govorima", *Croatica et slavica iadertina*, 1, Zadar, str. 47-60.
- Sanja V u l i ć, 2006: "Imeničke sraslice u gradišćanskohrvatskim govorima", *Čakavska rič*, XXXIV, 1-2, Split, str. 115-119.

SAME COMPOUND NOUN FORMATION IN BURGENLAND CROATIAN IDIOMS

S u m m a r y

The paper addresses examples of pure compound word formations in Burgenland Croatian idioms, i.e. compounds whose form contains no prefixes or suffixes, but requires at least two bases, usually connected by vowels. These form pure compounds which mostly consist of two bases, very rarely more. Within pure compounds, the bases are most often connected with a vowel. The vowel –o– is most often used in pure construction. Just as

common are pure compounds with the vowel –ø-, while compounds that feature –e- are less frequent. Compounds without a vowel are rare, and they can be considered blends. Very few compounds feature –a-. The same compounds with the vowel –u- are used only in standard Burgenland Croatian. All examples of that type were adopted from contemporary standard Croatian into standard Burgenland Croatian, in which they are motivated by word formation on a synchronic level. According to their structure and word formation templates, we recognize five types of pure compounds in standard Burgenland Croatian: compounds in which the first base is a noun, compounds in which the first base is an adjective, compounds in which the first base is a number, compounds in which the first base is a pronoun, and compounds in which the first base is an adverb. These types of pure compounds are again divided into different sub-types. Same compound word formation is a non-resulting word formation sub-method in Burgenland Croatian idioms.

LA COMPOSIZIONE NOMINALE NEGLI IDIOMI CROATI DI GRADIŠĆE

Riassunto

Questo studio tratta gli esempi di composizione nominale negli idiomi croati di Gradišće, precisamente, i nomi composti alla cui formazione non contribuiscono né prefissi né suffissi, ma obbligatoriamente almeno due basi, che il più delle volte sono legate da infissi. Così si formano i nomi composti che sono per lo più costituiti da due basi, molto raramente da un numero maggiore di basi. Tra i nomi composti le basi sono quasi sempre legate da infisso. L'infisso -o- è il più frequente nella composizione. Sono altrettanto frequenti i nomi composti con infisso -ø-. Un numero minore degli stessi composti presenta l'infisso -e-. Sono rari i nomi composti senza infisso. I composti di questo tipo si possono anche considerare conglomerati. Sono estremamente rari i nomi composti con infisso -a-. I nomi composti con infisso -u- sono in uso solo nella lingua letteraria croata di Gradišće. Tutti gli esempi di questo tipo sono passati dalla lingua letteraria croata contemporanea nella lingua letteraria croata di Gradišće, in cui sono ugualmente motivati a livello sincronico. In base alla struttura e al modello compositivo distinguiamo cinque tipi di composti nominali negli idiomi croati di Gradišće: i nomi composti a fondamento sostantivale, i nomi composti a fondamento aggettivale, i nomi composti a fondamento numerale, i nomi composti a fondamento pronominale e quelli a fondamento avverbiale. Questi tipi di nomi composti si suddividono a loro volta in sottotipi. La formazione dei composti è un sottometodo improduttivo negli idiomi croati di Gradišće.

Podatci o autorici:

Dr. sc. Sanja Vulić docentica je na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu, gdje predaje hrvatsku dijalektologiju.

Mob. 098 90 44 425; e-mail: sanja.vulic@zg.t-com.hr